

Õiguskantsler

Teie nr

Meie 25.11.2019 nr 7-5/191701/1905832

Hooldajatoetusest ja töötamisest

Lugupeetud avaldaja

Küsisite, kas põhiseadusega on kooskõlas, et kohalik omavalitsus ei maksa hooldajale, kes töötab, hooldajatoetust. Märkisite oma avalduses, et mitmes kohalikus omavalitsuses on kehtestatud kord, mille kohaselt hooldajad töötada ei tohi.

Kohalikel omavalitsustel on õigus kehtestada erineva suurusega toetusi ja pakkuda teenuseid. Oluline on see, et kohalik omavalitsus lähtuks teenuseid ja toetusi pakkudes inimese tegelikust abivajadusest ja inimesed saaksid vajalikku abi.

Kui mõni kohalik omavalitsus toetab kõiki puudega last kasvatavaid vanemaid, kuid mõni teine omavalitsus toetab vaid neid puudega lapse vanemaid, kes tööl ei käi, pole see põhiseadusvastane. Teistest linnadest ja valdadest paremaid tingimusi tohib volikogu otsusel pakkuda, seejuures ei tohi aga oma kogukonna liikmeid meelevaldselt erinevalt kohelda. Põhiseadusvastasest korraldusest saab rääkida ka siis, kui kohalik omavalitsus jätab oma kohustused täitmata ning abivajajad jäävad abita.

Täiskasvanu ja lapse hooldamine on õiguslikus mõttes erinevad olukorrad.

Lapsele hooldaja määramine ja ka hooldajatoetuse maksmine ei ole kohaliku omavalitsuse kohustus. Kohalik omavalitsus saab ise otsustada, kas hooldajatoetust maksta või mitte. Sotsiaalmaksuseadusega ([§ 6 lg 1¹](#)) on siiski kehtestatud, et kui kohalik omavalitsus otsustab hooldajatoetust maksta, tuleb tal mittetöötava vanema eest tasuda ka sotsiaalmaksu ja seeläbi tagada vanemale ravikindlustus. Töötava vanema eest ei ole kohalikul omavalitsusel õigust sotsiaalmaksu maksta.

Täiskasvanule hooldaja määramine on üks 13 sotsiaalteenusest, mida vallad ja linnad peavad sotsiaalhoolekande seaduse järgi oma elanikele korraldama. Teenuse osutamise tingimusi seadus detailselt ei reguleeri – need on jäetud kohalike omavalitsuste otsustada.

Täiskasvanu hooldamine erineb lapse hooldamisest õiguslikus mõttes ka selle poolest, et perekonnaseadus paneb vanemale oma lapse hooldamise kohustuse, kuid täisealise hooldamine on üldjuhul inimese enda valik. Kahjuks võib ka täiskasvanu hooldamine olla lähedastele sisuliselt sundvalik, kuigi ei tohiks.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Teie avaldusest lähtudes uurisime Pärnu, Tallinna, Tartu, Harku ja Põlva õigusakte ning nende omavalitsuste praktikat. Lastele ja täiskasvanutele hooldaja määramise kord ning hooldajatoetuse suurus on kohalikes omavalitsustes erinev.

Laste hooldamine

Perekonnaseaduse kohaselt peavad lapsed hooldama nende vanemad, seega ei ole küsimus selles, kas vanem saab või ei saa olla lapsele hooldaja või kas töötamine hooldajaks olemist takistab või mitte. Kuna puudega lapse kasvatamine on keeruline, on puudega lastele ja nende vanematele ette nähtud lisatoetusi ja -teenuseid. Omavalitsusametnikud selgitasid, et puudega lapsi ja nende peresid püütakse eelkõige toetada teenustega. Eesmärk on pakkuda lapsele vajadusele vastavat abi, et vanemad oleksid sel ajal hooldamiskoormusest vabad ning saaksid käia tööl või kasutada aega enda jaoks.

Tõsi on see, et kõigi laste abivajadust ei suudeta teenustega katta ja osa vanemaid ei saa seetõttu tööl käia (või ei saa teha tööd täistööajaga). Seepärast maksavad omavalitsused toetust puudega lapse hooldajatele, kes ei saa tööl käia. Osa omavalitsusi pole piirdunud üksnes hooldajatoetusega. Näiteks Tallinna linn maksab lisaks hooldajatoetusele korra aastas ka puudega lapse toetust.

Seega on tõsi, et toetuste suurus (ja ka hulk) on erinevad. Samuti on erinevad sotsiaalteenused, mida kohalikud omavalitsused puudega lastele osutavad. Kohalike omavalitsuste teenuste ja toetuste erinevused on lubatud, kui kohaliku omavalitsuse kohustused on täidetud. Kohaliku omavalitsuse kohustused on täidetud siis, kui abivajaja on saanud seaduse kohaselt vajadusele vastavat abi.

Täiskasvanute hooldamine

Tallinna ja Harku määrused seavad täiskasvanu hooldaja töötamisele piirangud.

Harku vald on kehtestanud, et hooldaja võib muud tööd teha vaid osaaajaga. Valla selgituse kohaselt lähtutakse eeldusest, et täistööajaga töötav inimene ei suuda hooldatava eest piisavalt hästi hoolitseda. Harku vald lähtub hooldaja määramisel just hooldatava vajadusest. Peale selle toetatakse Harkus abivajajat veel mitme teenusega: koduteenusel päevakeskuseni.

Tallinn on kehtestanud, et üldjuhul ei või täiskasvanu hooldaja muud tööd teha, kuid kehtestatud reeglitest võib komisjon teha erandeid. Erandeid on ka tehtud. Komisjon peab veenduma, et töö ei sega inimest hooldaja ülesandeid täitmast. Ametnikud selgitasid, et lähtuvad hooldajat määrates abivajaja abivajadusest tervikuna. Hooldajateenus on üks võimalus abivajaduse rahuldamiseks. Peale selle on veel mitmeid teenuseid.

Palume Tallinnal muuta reegleid selliselt, et hooldajaks hakata soovival inimesel ei jääks muljet, et töötav inimene hooldajaks kindlasti ei sobi.

Seega, töötamine ei takista üldjuhul täiskasvanu hooldajaks saamist. Küll aga võib mõni töö olla selline, mis ei võimalda hooldaja ülesandeid korralikult täita ja sel juhul seda inimest hooldajaks tõesti ei määrata.

Kohalikud omavalitsused reguleerivad täiskasvanute hooldust küll erinevalt, kuid eesmärk on üks: määrata hooldajaks need inimesed, kellel on selleks tööks piisavalt aega ja võimekust. Seepärast ei määrata hooldajaks näiteks sügava puudega isikut. Erineda võib ka hooldajatoetuse suurus, näiteks võib see oleneda konkreetse hooldatava abivajadusest (ja seega hooldaja panusest hooldajana).

Ravikindlustusest

Kirjutasite, et puudega laste vanemad on mures ravikindlustusest ilmajäämise pärast, kui nad lähevad tööle, tegutsevad FIE-na või võlaõigusliku lepingu alusel. Kuna puudega lapse eest on tihti vaja hoolitseda rohkem, kui on täistööajaga töö kõrvalt võimalik, soovitakse teha tööd osaajaga.

Tõepoolest, kui hooldajatoetust saav vanem asub tööle (kas või osalise koormusega), siis kohalik omavalitsus vanema eest sotsiaalmaksu enam ei maksa ja seeläbi talle ravikindlustust ei taga. Seetõttu soovivad kohalikud omavalitsused, et hooldajad teataksid, kui nad tööle (ka osaajaga) asuvad.

Kui täiskasvanu või lapse hooldaja teeb tööd kas või väikese koormusega, peaks see tagama talle ka ravikindlustuse. Tööandja peab osakoormusega töötaja eest tasuma sotsiaalmaksu igal juhul vähemalt miinimummäära ulatuses, mis teeb töötaja osaajaga töölevõtmise tööandjale suhteliselt kulukaks. On tõsi, et see omakorda võib takistada puudega laste vanemate töölevõtmist. Töö võlaõiguslike lepingute alusel võiks olla puudega lapse vanemale paindlik alternatiiv, kuid ka sel viisil töötamine ei pruugi tagada ravikindlustust, sest ka sel juhul tuleb kindlustuskaitse tekkimiseks täita sotsiaalmaksu miinimumkohustus.

[Töötukassa aitab](#) vähenenud töövõimega töötajate eest sotsiaalmaksu maksta, seeläbi soodustatakse nende osalemist tööturul. Pöördujate Sotsiaalministeeriumi poole ja palusime kaaluda sarnase võimaluse loomist ka puudega laste vanemate töölkäimise toetamiseks.

Täna Teid olulise küsimuse eest.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise